

способного привести к качественным изменениям; 8) способность к самозаменимости в оценке эффективности системы [1, 3, 5, 8, 9].

Таким образом, новые реалии и факторы экономической жизни, определяющие характер, темп, направление развития предприятий железнодорожного транспорта, дают основание для внесения предложения об использовании нового подхода в исследовании их эффективности развития, которая ориентируется не на экономию, стабилизацию, расширение производства, а на синергетическое развитие через активизацию системоформирующих факторов и направление их на создание прорывных технологий и базовых инноваций, освоение новых рынков.

Перечень ссылок.

1. **Базилевич В. Д.** Метафізика економіки.: [монографія]. / В. Д. Базилевич, В. В. Ільїн. – К.: Знання, 2007. – 718 с.
2. **Гальчинський А.** Економічна наука: проблеми методологічного оновлення. / А. Гальчинський // «Економіка України». – 2007. – № 3. – С. 4 – 13.
3. **Гражевская Н. И.** Методологические ориентиры синергетического подхода в экономических исследованиях / Н.И. Гражевская // Парадигмальні зрушення в економічній теорії ХХІ ст.: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2012. – С. 75 – 78.
4. **Занг В. Б.** Синергетическая экономика. Время и перемены в нелинейной экономической теории / В. Б. Занг. – М.: МИР, 1999. – 335 с.
5. **Кочубей Н. В.** Синергетические концепты и нелинейные контексты: [монография]. / Н. В. Кочубей – Сумы: Университетская книга, 2009. – 236 с.
6. **Князева Е. Н.** Синергетика: нелинейность времени и ландшафты коэволюции / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов. – М.: КомКнига, 2007. – 272 с.
7. **Пригожин И.** Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой. [пер. с англ.; общ. ред. В. И. Аршинова, Ю. Л. Климонтовича и Ю. В. Сачкова]. / И. Пригожин, И. Стенгерс – М.: Прогресс, 1986 – 432 с.
8. **Самсонкин В. Н.** Метод статистической закономерности в управлении безопасностью движения на железнодорожном транспорте. / В. Н. Самсонкин, В. А. Друзь. – Донецк: ДОНИЖТ, 2005. – 160 с.
9. **Санто Б.** Инновация как средство экономического развития. [пер. с венг.; общ. ред. и вступ. сл. Б. В. Сазонова.] / Б. Санто – М.: Прогресс, 1990. – 296 с.
10. **Хакен Г.** Информация и саморганизация. Макроскопический поход к сложным системам / Г. Хакен. – М.: КомКнига, 2005. – 248 с.
11. **Хайек Ф. А.** Дорога к рабству. / Ф. А. Хайек // Вопросы философии. – 1990. – № 10. – С. 113–151.

Стаття надійшла: 25.01.2014 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Шемяєва Л.Г.

УДК 336.012.23

P110

ПОДХОД К ИНТЕГРАЛЬНОЙ ОЦЕНКЕ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

Благой В.В., канд. экон. наук

Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет

***Анотація.** Проблема аналізу фінансового стану підприємства і його оцінки є актуальною і сьогодні, оскільки з одного боку, вона є результатом діяльності підприємства, а з іншого боку - визначає передумови розвитку підприємства. Об'єктом дослідження виступають методичні та теоретичні основи оцінки фінансового стану підприємства. Предметом дослідження є фінансова звітність торговельних підприємств України. Мета статті полягає в поглибленні теоретико-методичних принципів і розробці рекомендацій щодо удосконалення методики оцінки фінансового стану підприємства. Методи дослідження - логічного узагальнення, системного аналізу, метод побудови системи показників. Удосконалено методику оцінки фінансового стану підприємства як інструменту регулювання його економічної поведінки в умовах мінливого середовища та запропонована альтернативна методика проведення інтегральної оцінки фінансового стану підприємства за рахунок поділу показників фінансового стану на нормовані і тенденційні. Альтернативний підхід до інтегральної оцінки фінансового стану підприємства дає можливість формувати якісно нову систему показників, які можуть використовуватися агентами економічних відносин з метою прийняття ефективних управлінських рішень. Таким чином, інтегральна оцінка фінансового стану дає можливість в узагальненому вигляді подати діяльність підприємства на ринку і визначити рейтинг ефективності його діяльності. Це дозволить суб'єктам ринкових відносин визначитися з найефективнішими способами інвестування капіталу і чекати зростання віддачі від використовуюва-*

них ресурсів в умовах їх обмеженості. Практичне значення отриманих результатів: альтернативний підхід до інтегральної оцінки фінансового стану підприємства дає можливість формувати якісно нову систему показників, які можуть використовуватися агентами економічних відносин з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Ключові слова: фінансовий стан підприємства, фінансова звітність, система показників, інтегральна оцінка.

Постановка проблеми. Финансовое состояние предприятия - это экономическая категория, которая определяет реальную и потенциальную финансовую возможность предприятия обеспечивать финансирование текущей деятельности, определенный уровень саморазвития предприятия, и погашение обязательств перед субъектами ведения хозяйства. Он определяет конкурентоспособность предприятия, его потенциал в деловом сотрудничестве, оценивает, в какой мере гарантированы экономические интересы самого предприятия и его партнеров по финансовым и другим отношениям.

Анализ последних исследований и публикаций. Проблемы оценки финансового состояния субъектов ведения хозяйства исследуют как отечественные, так и зарубежные ученые. В частности, интегральной оценке финансового состояния предприятия уделили внимание: И.М. Сафронская [1], В.С. Михайлов [2], М.И. Лагун [3], С.О. Ищук [4], Т.М. Бойчак [5], А.О. Музыченко [6].

Нерешенные составляющие общей проблемы. В трудах зарубежных и отечественных экономистов исследовано широкий круг вопросов, связанных с комплексным анализом финансового состояния предприятия, его оценкой и управлением. Однако, некоторые методики на наш взгляд, не обеспечивают адекватную комплексную оценку финансового состояния предприятия.

Формулировка целей статьи. Цель работы заключается в углублении теоретико-методических принципов и разработке рекомендаций относительно усовершенствования методики оценки финансового состояния предприятия.

Изложение основного материала исследования. При исследовании объекта управления как целостной системы взаимосвязанных финансовых отношений появляется вопрос относительно обобщения результатов исследования отдельных финансовых аспектов операционной, инвестиционной и финансовой деятельности предприятия с целью формирования единственного (интегрального) показателя как индикатора эффективности финансового менеджмента на предприятии [7].

Цель рейтинговой оценки финансового состояния предприятия можно интерпретировать следующим образом: в достаточно короткие сроки провести расчеты на основе избранной математической модели комплексного финансового исследования операционной, инвестиционной и финансовой деятельности предприятия – объекта исследования, идентифицировать фактические результаты и обосновать прогнозный тренд развития финансового состояния субъекта ведения хозяйства в коротко- или долгосрочном периодах.

Методология расчета интегрального показателя финансового состояния предприятия должна удовлетворять требованиям системного подхода [8, 9, 10].

Таким образом, для выполнения требований системности при интегральной оценке финансового состояния предприятия необходимо оценивать не только отдельные коэффициенты, но и их соотношения, структуру, которая даст возможность, возвести и отобразить в объединенном показателе множественные взаимосвязи финансовых показателей предприятия.

Спектр методических подходов к интегральной оценке достаточно широкий. Однако, некоторые методики (кластерный [11], бальный анализ [12]) на наш взгляд, не обеспечивают адекватную комплексную оценку финансового состояния предприятия. Более обстоятельным является метод сравнительной рейтинговой оценки и метод рейтингового финансового анализа. Сравнительная рейтинговая оценка нацелена на сравнение результатов деятельности исследуемого предприятия с эталоном (наилучшим предприятием в выборке). Существенным недостатком такого подхода является пренебрежение корректированием отдельных показателей на весовые коэффициенты, которые бы отображали степень их влияния на конечный результат. Рейтинговый финансовый анализ, напротив, учитывает меру влияния показателей, однако пренебрегает сравнением в пространстве, то есть с остальными предприятиями отрасли или региона.

Для проведения интегральной оценки финансового состояния предприятия предлагаем совокупность показателей финансово хозяйственного состояния предприятия разделить на две группы: нормативные и тенденционные (рис. 1). Под нормативными показателями понимаем такие показатели, для которых установлены рекомендуемые значения. Под тенденционными показателями финансового состояния предприятия следует понимать такие показатели, для которых не установлено общепринятых значений и которые оцениваются желаемым вектором направления (увеличение или же уменьшение).

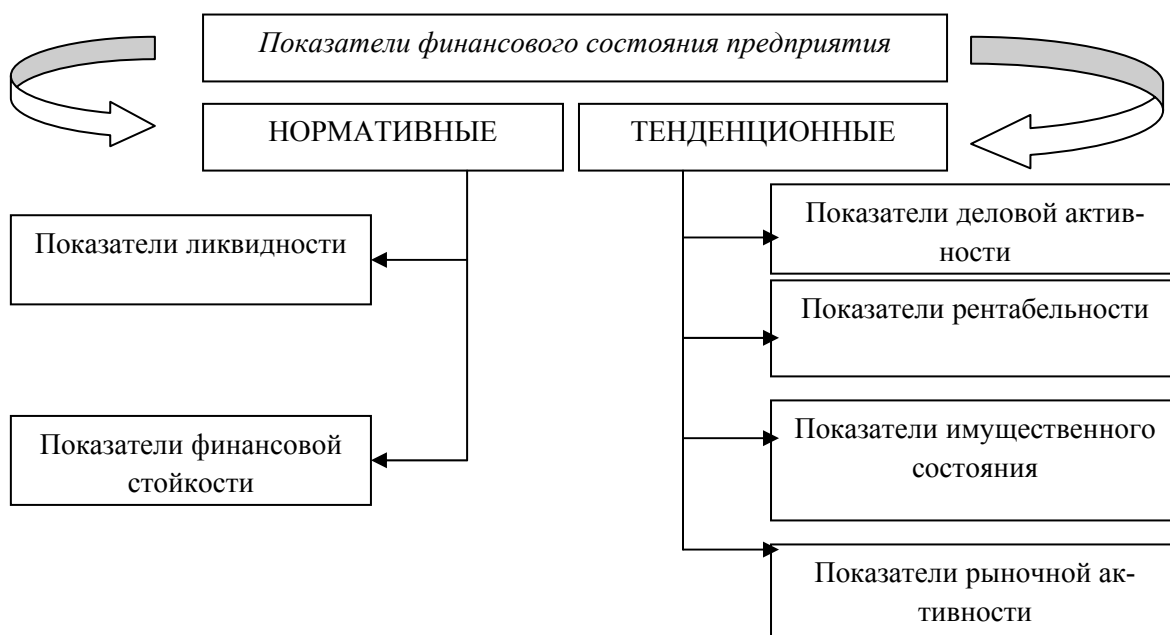

Рисунок 1 - Деление показателей финансового состояния предприятия

Целесообразность такого деления показателей объясняется уменьшение меры финансового риска при определении рейтинга предприятия. Поскольку соответствие установленным нормативам деятельности должен быть первоочередным требованием для финансового менеджмента хозяйствующего субъекта. Желаемая динамика тенденционных показателей должна быть производной от нормируемых значений.

Интегральную оценку финансового состояния предприятия предлагаем проводить в два этапа:

- этап 1: оценка финансового состояния по нормируемым показателям и отбор предприятий, результаты деятельности которых отвечают установленным нормативным значениям;
- этап 2: оценка финансового состояния по тенденционным показателям и формирования рейтинга предприятий по интегральным показателям их деятельности.

Исследование предлагаем проводить по следующему алгоритму (рис. 2).

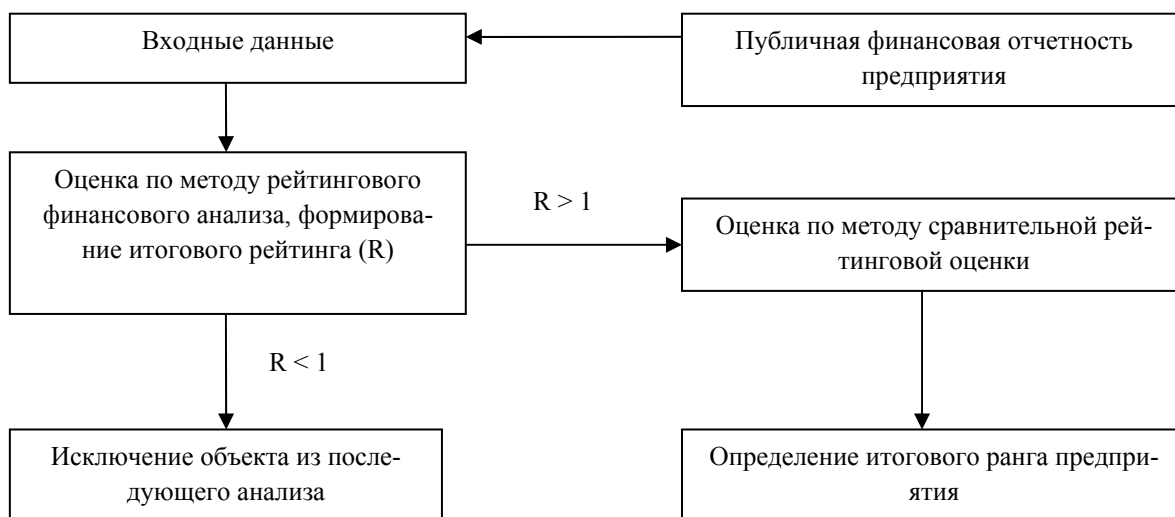

Рисунок 2 - Алгоритм определения интегральной рейтинговой оценки финансового состояния предприятия

Для того, чтобы перейти ко второму этапу анализа, необходимо отобрать объекты анализа, итоговый рейтинг которых больше единицы, которая будет свидетельствовать о полном соответствии проанализированных финансовых коэффициентов теоретически обоснованным нормативным значением

Выводы. Усовершенствована методика оценки финансового состояния предприятия как инструмента регулирования его экономического поведения в условиях переменной среды и предложена альтернативная методика проведения интегральной оценки финансового состояния предприятия за счет деления показателей финансового состояния на нормируемые и тенденционные.

Разработанные методики и конкретные рекомендации могут широко использоваться для проведения комплексной оценки финансового состояния в практической деятельности торговых предприятий Украины для принятия обоснованных управленческих решений.

Перечень ссылок.

1. **Сафронська І. М.** Методичні підходи до комплексної оцінки фінансового стану підприємства / І. М. Сафронська, Г. С. Белай // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2009. – №17. – С. 65–67.
2. **Михайлов В. С.** Панорама методів рейтингового оцінювання та використання їх у статистиці фінансів підприємств / В. С. Михайлов, О. Б. Хотетовська // *Статистика України*. – 2008. – № 3. – С. 23–29.
3. **Лагун М. І.** Методика системного підходу до формування комплексу показників фінансового стану підприємства / М. І. Лагун // *Формування ринкових відносин в Україні*. – 2007. – № 6. – С. 40–43.
4. **Іщук О. С.** Моделі інтегрального оцінювання результатів фінансово-господарської діяльності промислових підприємств регіону / Іщук О. С. // *Регіональна економіка*. – 2008. – № 2. – С. 25–33.
5. **Бойчак Т. М.** Модель комплексної оцінки фінансової стійкості підприємств харчової промисловості / Т. М. Бойчак // *Науковий вісник БДФА. Серія: Економічні науки : зб. наук. праць / гол. ред. В. В. Прядко ; Міністерство фінансів України, БДФА*. – Чернівці : Технодрук, 2009. – Вип. 4. – С. 352–357.
6. **Музиченко А. О.** Рейтингова оцінка фінансового забезпечення розвитку підприємства / А. О. Музиченко // *Економіка АПК*. – 2009. – №11. – С. 84–87.
7. Система корпоративного управління: формування та оцінювання на засадах економічних індикаторів (на прикладі машинобудування) : монографія / О. С. Кузьмін, А. Д. Дідик, О. Г. Мельник, О. В. Мушкан; під ред. д. е. н., проф. О. С. Кузьміна. – Львів : Тріада плюс, 2008. – 369 с.
8. **Кабаченко Д. В.** Використання системного підходу при формуванні комплексної оцінки фінансового стану підприємства / Д. В. Кабаченко // *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. – 2010. – № 3. – С. 56–62.
9. **Романенко О. А.** Рейтингова оцінка фінансового стану корпоративних підприємств торговельного холдингу / О. А. Романенко // *Фінанси України*. – 2007. – № 5. – С. 127–133.
10. **Грабовецький Б. Є.** Ранжування показників фінансово-господарської діяльності підприємства для побудови комплексної стратегічної програми на основі методу експертних оцінок Дельфі / Б. Є. Грабовецький, О. В. Антонюк // *Економіка та держава*. – 2010. – №9. – С. 40–41.
11. **Волик Н. Г.** Удосконалення моделі комплексного оцінювання фінансової стійкості банків на основі рейтингової системи / Н. Г. Волик // *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. – 2009. – № 6. – С. 45–49.
12. **Мельник О. Г.** Уніфікована матрична модель діагностики діяльності підприємства / О. Г. Мельник // *Фінанси України*. – 2009. – № 3. – С. 109–117.

*Стаття надійшла: 02.04.2014 р.
Рецензент: д. е. н., проф. Горелов Д. О.*

УДК 338.47+656.1
М 190

СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ МІСЦЕ В ЗАГАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА

Близнюк А. О., канд. екон. наук

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Анотація. В статті пропонується визначення сутності та змісту економічної безпеки підприємства, а її також місця в загальній системі економічної безпеки суспільства. Предметом є економічна безпека підприємства. Метою статті є дослідження проблеми управління економічною безпекою підприємства де на перший план виходить необхідність уточнення самого поняття «економічна безпека підприємства», його сутності та змісту, а також місця в загальній системі економічної безпеки соціуму. У роботі використано метод угруповання, який було застосовано при виявленні підходів до визначення сутності досліджуваного поняття «економічна безпека підприємства». У роботі визначено економічний зміст поняття «економічна безпека підприємства», яке повинне передувати визначенню його місця та підпорядкованості в загальній системі безпеки суспільства та держави. Вплив економічної безпеки підприємства на суспільство полягає у поєднанні всіх виявлених у роботі аспектів на рівні особистості, тобто економічна безпека підприємства є визначною для економічної безпеки суспільства, особливо в кризових умовах та в умовах значних ринкових